

EUROPSKA ENERGETIKA PRED NOVIM IZAZOVIMA

Iznimno nam je zadovoljstvo što se na zamolbu za intervju u ovom broju časopisa EGE odazvao gosp. Fabrizio BARBASO, zamjenik ravnatelja Opće uprave za energetiku i promet (DG TREN) Europske komisije, zadužen za koordinaciju Uprave C (TREN C) za sigurnost opskrbe i energetska tržišta i Uprave D (TREN D) za nove i obnovljive izvore energije, energetska učinkovitost i inovacije. Kako se radi o jednom od najvažnijih dužnosnika u području energetike u Europskoj komisiji, odgovore koje je pružio svakako su vrlo zanimljivi.

Poštovani gosp. Barbaso, možete li nam kratko pojasniti koje su glavne zadaće Opće uprave za energetiku i promet, a posebice uprava za sigurnost opskrbe i energetska tržišta te za nove i obnovljive izvore energije, energetska učinkovitost i inovacije, za koje ste zaduženi.

Djelatnost Opće uprave za energetiku i promet (DG TREN) su dva područja koja imaju ključnu ulogu u današnjem svijetu i koja nedvojbeno zahtijevaju djelovanje na europskoj razini. Dvije uprave koje su pod mojom nadležnošću bave se svim aspektima sigurne i održive opskrbe energijom (osim nuklearnom) s ciljem stvaranja konkurentnog unutarnjeg eneretskog tržišta koje pruža kvalitetne usluge po niskim cijenama, razvoja obnovljivih izvora, smanjivanja ovisnosti o uvoznim gorivima i napretka u smjeru manje potrošnje energije.

Također bi želio iskoristiti ovu prigodu da vas obavijestim da je Europska komisija već 2009. godine odlučila odvojiti odgovornosti za jedno i drugo područje (promet i energiju) pa će u skladu s time nova, zasebna opća uprava u bliskoj budućnosti biti zadužena za europsku energetska politiku.

Koji su trenutačno najvažniji ciljevi koje je EK postavio i koje u sljedećih nekoliko godina treba ostvariti u europskoj energetici?

Europsku politiku u području energetike vode tri glavna cilja: održivost, konkurentnost i sigurnost opskrbe.

Europska unija je prihvatila ambicioznu unilateralnu obvezu smanjenja emisija stakleničkih plinova, razvoja obnovljivih izvora i poboljšanja energetske učinkovitosti (tzv. ciljevi '20-20-20').

Nova Direktiva o obnovljivim izvorima koju do prosinca 2010. godine trebaju primijeniti članice EU-a postavlja obvezujuće ciljeve za sve njih, tako da se u EU-u do 2020. godine može postići udio energije iz obnovljivih izvora od 20%. Energetika treba značajno doprinosti postizanju tih ciljeva. Europska komisija procjenjuje da do 2020. godine najmanje 1/3 električne energije treba biti proizvedeno iz obnovljivih izvora kako bi se oni postigli.

Ali, i u smislu energetske učinkovitosti proizvođači energije mogu značajno doprinijeti, kako bi pomogli da se u EU-u dosegne cilj od 20%-tnog smanjenja potrošnje energije do 2020. godine. Shema trgovanja emisijama u EU-u je inicijativa za smanjivanje primjene fosilnih goriva. Ona također potiče energetska učinkovitost jer energetske tvrtkama omogućava značajno snižavanje troškova za istu proizvodnju električne energije, uz manju potrošnju fosilnih goriva jer tada ne moraju plaćati manje samo za gorivo, već i za prava na emisije. Uz to, povećanu učinkovitost u proizvodnji potiču postojeći propisi EU-a u području kogeneracije koji promiču istodobnu proizvodnju topline i struje. Njima se potiče primjena topline, koja bi inače u industrijskim procesima bila bačena, za proizvodnju struje, a i primjena topline koja se dobiva pri proizvodnji struje za, npr. toplinarske sustave i područja gospodarstva kao što su industrija i poljoprivreda. To može dovesti do značajnih poboljšanja energetske učinkovitosti jer se kogeneracijom uobičajeno pretvara najmanje 80% ulaznog goriva u korisnu energiju, za razliku od prosječne učinkovitosti 35 - 40% pri uobičajenoj proizvodnji u termoelektranama.

Kao što je poznato, tzv. Treći paket unutarnjeg eneretskog tržišta je prihvaćen u srpnju 2009. godine i sadržava pet dijelova propisa iz područja plina i

'Hrvatska je učinila značajan napredak u usklađivanju s pravnom stečevinom EU-a u području energetike.'

'Hrvatska, kao važan regionalni igrač na Balkanu, trebala bi imati velik interes za jačanje i poboljšavanje svojeg položaja preuzimanjem aktivne uloge u velikim energetskim infrastrukturnim projektima.'

električne energije. Za cilj ima jačanje uloge i snage regulatornih tijela pojedinih zemalja, omogućava osnivanje agencije za energiju na europskoj razini (koja će, kao što je poznato, imati sjedište u Ljubljani), nameće čvršća pravila za razdvajanje mreža, predviđa strukturiranu mrežu operatora prijenosnih sustava i usmjeren je na poboljšanje djelovanja maloprodaje. Sada moramo vidjeti kako najbolje možemo iskoristiti novi okvir koji je njime stvoren. U narednim će se godinama Agencija za suradnju energetskih regulatora (ACER) zajedno s Europskom mrežom operatora prijenosnih sustava za električnu energiju i plin (ENTSO) baviti razradom tehničkih propisa i pravila tržišta na europskoj razini. Oni za cilj imaju stvaranje radnog okvira za istinsko unutarnje tržište, sa sigurnom, održivom i konkurentnom opskrbom energijom.

I na kraju, ali ne i najmanje važno, sigurnost opskrbe EU-a energijom zahtijeva više djelovanja, uključujući promicanje infrastrukture koja je nužna za energetske potrebe EU-a, poboljšanje zaliha nafte i plina te mehanizama za odgovaranje na krize te najveće moguće korištenje vlastitih zaliha energije.

Možete li izdvojiti neke od tih ciljeva koji se odnose na Hrvatsku kao kandidatkinju za pristupanje EU-u?

Hrvatska je učinila značajan napredak u usklađivanju s pravnom stečevinom EU-a u području energetike. Ipak, i dalje su potrebni naponi za odgovarajuću primjenu prioriteta u vezi s djelovanjem tržišta električne energije i plina te za promicanje obnovljivih izvora, a posebice s obzirom na ispunjavanje ciljeva EU-a za 2020. godinu u vezi s njima. U skladu s obvezama koje su odredile članice EU-a, Hrvatska će morati ispuniti obvezne ciljeve za obnovljive izvore do 2020. godine, koji su u njezinom slučaju

'Stoga je očito da će nekoliko europskih zemalja imati koristi od izgradnje terminala za LNG u Hrvatskoj jer će on mnogim zemljama u okruženju omogućiti diverzifikaciju izvora energije. To će povećati važnost Hrvatske u regiji.'

postavljeni na 20%. Hrvatska će trebati učiniti velik napor za ispunjenje tog cilja.

Daljnji naponi su također potrebni za jačanje i poboljšanje rada regulatornih tijela, što je jedan od ključnih aspekata Trećeg paketa.

U Zagrebu je prosincu 2009. godine održan 7. sastanak ministarskog vijeća Energetske zajednice na kojem ste i Vi bili prisutni. Između ostalog, na sastanku je bilo riječi o ostvarivanju sigurnosti opskrbe energijom. Kakvo je stanje sa sigurnošću opskrbe Europe energijom s obzirom na to da i dalje postoje strahovi od ponavljanja plinske krize iz siječnja 2009. godine i sličnih situacija? Što u tom pogledu EK i DG TREN mogu učiniti, odnosno što čine?

Kriza iz siječnja 2009. godine pokazala nam je da smo zajedno jači jer je unutarnje energetsko tržište brzo reagiralo kako bi se nadoknadio prekid dobave iz Rusije kroz Ukrajinu uz primjenu spot-tržišta, protjecanja plina u suprotnom smjeru i skladišta plina. Ali, naglasila je i postojanje nedostataka kao što su nedostajući spojevi Zapada i Istoka te Sjevera i Juga te činjenicu da većina zemalja nije imala rješenja za izvanredne slučajeve ili mjere solidarnosti.

Već u srpnju 2009. godine EK je predložio nova europska pravila za sigurnost opskrbe plinom koja se ujedno bave prevencijom i upravljanjem krizom, a temeljena su na konceptima odgovornosti i solidarnosti: svaka članica EU-a morat će poduzeti nužne mjere i razraditi planove za preventivno djelovanje i izvanredna stanja te identificirati nužnu infrastrukturu. U predloženim se pravilima posebice naglašava zajednička odgovornost i potiče suradnja na regionalnoj razini što je najbolji alat za otkrivanje zajedničkih rizika i jačanje veza u unutarnjem energetskom tržištu i regionalnoj plinskoj infrastrukturi.

Kriza nam je pokazala da moramo ojačati djelovanje unutarnjeg energetskog tržišta i da je nedvojbeno nužna pravodobna i ispravna primjena Trećeg paketa. Ne smijemo zaboraviti da su elementi kao što su zadovoljavajuća integracija sustava, odgovarajuća razvidnost u njegovom korištenju te fleksibilnost realokacije kapaciteta i upravljanje zagušenjima, uz ostalo, ključni u slučaju poremećaja u opskrbi plinom.

Europska komisija s članicama EU-a i strankama Ugovora o Energetskoj zajednici radi na okviru Plinske koordinacijske skupine koja nameće potrebu energetske spremnosti EU-a i stranaka Energetske zajednice za slučaj prekida dobave. Na sastanku u prosincu Skupina se posebno usmjerila na to kako osigurati dobavu plina zaštićenim potrošačima u zemljama Srednje i Jugoistočne Europe koji su bili ugroženi plinskom krizom iz siječnja 2009. godine.

Ocjena Plinske koordinacijske skupine je da smo danas bolje pripremljeni. Višak dobave plina na spot-tržištu, velike količine plina u skladištima, novi infrastrukturni projekti kao što su interkonekcije, protjecanje u suprotnom smjeru i povećanje kapaciteta te novi terminali za ukapljeni prirodni plin i brojni komercijalni 'stand-by' ugovori ukazuju na općenito bolju pripremljenost.

Možete li, na osnovi Vaših saznanja, reći kako gledate na hrvatsku energetska politiku? Smatrate li da Hrvatska trebala uložiti više napora na sudjelovanju u ostvarivanju velikih međunarodnih energetskih projekata, a prije svega naftovoda, plinovoda i terminala za prihvata ukapljenog prirodnog plina na svojem području ili u okruženju.

Hrvatska, kao važan regionalni igrač na Balkanu, trebala bi imati velik interes za jačanje i poboljšavanje svojeg položaja preuzimanjem aktivne uloge u velikim energetskim infrastrukturnim projektima. Razvoj novih dobavnih pravaca neće samo povećati vlastitu sigurnost opskrbe energijom, već će doprinijeti i razvoju konkurentnih tržišta električne energije i plina na regionalnoj razini.

Očito je da bilo koji glavni projekt energetske infrastrukture zahtijeva detaljno razumijevanje potreba i strategija energetskih partnera i susjeda Hrvatske. Vjerujem da članstvo u Europskoj zajednici Hrvatskoj pruža savršen okvir da to učini. Ona samo treba u cijelosti koristiti instrumente koje nudi Ugovor o Energetskoj zajednici i sudjelovati u promicanju ideja na ispravnoj političkoj razini ili stvaranju harmoniziranih regionalnih regulatornih propisa.

Neki od tih projekata su i plinovodi Nabucco, South Stream i TAP. Kakvo je Vaše mišljenje o spomenutim projektima i mislite li da bi Hrvatska u njima trebala pronaći interes?

Hrvatska će imati koristi od više regionalnih plinovoda, to je sigurno. Ali, u svakom slučaju koristi od plinovoda Nabucco, White Stream, TAP itd. za Hrvatsku su rastuće. Projekt od kojeg će Hrvatska nedvojbeno imati koristi i povećati svoju regionalnu važnost je terminal za LNG na Krku (Adria LNG) te njegov spoj Jonsko-jadranskim plinovodom s Crnom Gorom te Bosnom i Hercegovinom. Ti regionalni projekti su važni, ali sam zabrinut zbog toga što Hrvatska o njima ne raspravlja sa svojim susjedima, da ne preuzima ulogu regionalnog vođe i da ne donosi ključne odluke u svojem interesu.

U Hrvatskoj se već gotovo 20 godina razmatra gradnja terminala za prihvata ukapljenog prirodnog plina. Posljednjih se nekoliko godina čini da bi se taj projekt, pod nazivom Adria LNG,

konačno mogao ostvariti. Koje bi koristi od izgradnje tog terminala bile za Europu?

Ukapljeni prirodni plin ima ključnu ulogu kada se govori o konkurentnosti i osiguravanju opskrbe energijom jer tržište plina čini likvidnijim i globalnijim.

Različitost opskrbe energijom uvijek je bila središnji cilj Europske energetske politike, a važnost LNG-a u ostvarivanju likvidnosti i različitosti na tržištu plina u EU-u naglašena je u Drugom strateškom energetskom pregledu. Ipak, s porastom ovisnosti o uvozu plina i s obzirom na plinsku krizu iz siječnja 2009. godine, važnost različitosti plinskih izvora i pravaca dobave se povećala. Kao što sam ranije spomenuo, plinska kriza je pokazala potrebu za daljnjim ulaganjima u mrežu za ostvarivanje sigurnosti opskrbe energijom pa, jasno, primjena LNG-a omogućava dodatnu fleksibilnost i doprinosi povećanju diverzifikacije dobave plina za Europu. Ipak, kako bi doprinijeli sprječavanju mogućih budućih većih prekida opskrbe ili suočavanja s njihovim posljedicama, terminali za LNG trebali bi biti dobro smješteni i izravno povezani s plinskim sustavom. Na primjer, terminali na području istočnog Jadrana i Baltičkog mora mogli bi povećati sigurnost opskrbe plinom u Srednjoj i Istočnoj Europi.

U Drugom strateškom energetskom pregledu EK je postavio ciljeve članicama EU-a za osiguravanje opskrbe energijom i stvorio politiku za promicanje razvoja infrastrukture. Kao kandidatkinja za EU i dio Energetske zajednice Hrvatska na razne načine ima koristi od potpore EU-a koja je izradila plan za poboljšanje energetske sigurnosti u Hrvatskoj i njezino povezivanje sa susjednim zemljama.

Svakako smo upoznati s hrvatskim planovima o izgradnji terminala za LNG koji će biti važan izvor prirodnog plina za hrvatsko tržište koje prirodnim plinom pokriva 26% svojih energetskih potreba. Ali,

'Energija je nužna svima nama i svi imamo dio odgovornosti za ostvarenje sigurne opskrbe Europe energijom na svim razinama...'

Hrvatska mora omogućiti ostvarivanje projekta i u tom cilju u narednim tjednima odlučiti hoće li njezine tvrtke sudjelovati ili ne. U praksi, ono što Hrvatska treba je rezervacija kapaciteta koji će se koristiti u vrijeme krize. Inače, podržavamo naše hrvatske prijatelje u ubravanju tog projekta.

Terminal će također biti važna distribucijska točka za prirodni plin za okolna tržišta i zemlje Srednje i Jugoistočne Europe (uključujući Italiju, Austriju, Mađarsku, Rumunjsku i Sloveniju), s obzirom na to da su hrvatske potrebe (oko 3,2 milijardi m³ godišnje) značajno manje od njegovog očekivanog kapaciteta (isprva 10 mlrd. m³, a potom do 15 mlrd. m³ godišnje).

Stoga je očito da će nekoliko europskih zemalja imati koristi od izgradnje terminala u Hrvatskoj jer će on mnogim zemljama u okruženju omogućiti diverzifikaciju izvora energije. To će povećati važnost Hrvatske u regiji.

Jasno je da će izgradnja terminala na otoku Krku Hrvatskoj (i zemljama u okruženju) pružiti alternativu postojećoj dobavi jer će osigurati neovisan i fleksibilan izvor, bez obzira na to hoće li Hrvatska, pod jednakim uvjetima i kao partner, sudjelovati u izgradnji plinovoda South Stream, što je tema o kojoj se trenutačno mnogo raspravlja.

Poznato je da EK i DG TREN ulažu goleme napore na promicanju primjene obnovljivih izvora i povećavanju energetske učinkovitosti. Što se u tom smislu očekuje od članica EU-a i kandidatkinja kao što je Hrvatska?

Kao što sam ranije spomenuo, EU se obvezao ostvariti udio od 20% obnovljivih izvora do 2020. godine. Taj je cilj podijeljen na ciljeve pojedinih članica EU-a. One moraju EK-u poslati Akcijski plan za obnovljive izvore u kojem se objašnjava kako će ostvariti svoje ciljeve. Na osnovi tog plana i napretku koji članice učine, EK će pojačati obvezne ciljeve.

Hrvatska i druge kandidatkinje moraju početi raditi na ispunjavanju sličnih zahtjeva, npr. izradi nacrt Nacionalnog akcijskog plana za obnovljive izvore i povećanju njihovog udjela kako bi ispunile pojedinačne obvezujuće ciljeve.

U vezi s energetsom učinkovitošću, članice EU-a stalno preuzimaju i primjenjuju direktive o energetskim značajkama zgrada, kogeneraciji i promicanju učinkovitosti konačne potrošnje energije i energetskim uslugama. Uz to, svaka članica EU-a je

pripremila Prvi nacionalni plan energetske učinkovitosti i njihova se primjena upravo provodi. Sheme financiranja, porezna politika, kampanje za podizanje svijesti i uklanjanje administrativnih prepreka također su važni alati pojedine zemlje koji mogu doprinijeti energetske učinkovitosti.

Kao što je poznato, Vijeće ministara Energetske zajednice je prošlog prosinca odlučilo o prihvaćanju glavnih dijelova europskih propisa u području energetske učinkovitosti. Postoje brojni rokovi, ali općenito govoreći, može se reći da u sljedećih nekoliko godina Hrvatska i druge zemlje iz regije mogu imati važan udio u doprinosu smanjivanju potrošnje energije

I za kraj, što trebamo učiniti kako bi jednoga dana ostvarili energetske sigurnu Europu?

Mislim da ispravan pristup treba kombinirati pojedinačno djelovanje i solidarnost. Energija je nužna svima nama i svi imamo dio odgovornosti za ostvarivanje sigurne opskrbe Europe energijom na svim razinama, bez obzira na to bili političari, javna uprava, privatne tvrtke ili građani jer se svačiji napor računa te smatram da su inicijative kao što je Povelja gradonačelnika kojom se do sada više od 1200 jedinica lokalne samouprave obvezalo na održivost (uključujući sedam hrvatskih općina i gradova) dobar primjer za to.

Iako je svaka zemlja ponajprije odgovorna za vlastitu opskrbu energijom, solidarnost između susjeda je nužna i svi ćemo pobijediti ako udružimo napore. To se odnosi na članice EU-a, ali i na naše partnere iz Energetske zajednice, između ostalih i na Hrvatsku.

Svi možemo doprinijeti i pomoći da Europa smanji ranjivost o problemima u opskrbi energijom, a ponajprije i najvažnije razvojem vlastitih snaga, unutarnjih i vanjskih, s ciljem ostvarivanja energetskog sustava s različitosti dobave nefosilnih goriva, fleksibilnim infrastrukturnama (uključujući prekogranične!) i kapacitetima za upravljanje potrebama.

Energetska učinkovitost je u skladu s time važan dio energetske politike jer uštede na energiji koje su njezin rezultat doprinose sigurnosti opskrbe, smanjuju pritisak na dobavnu infrastrukturu i sustave te su ključan čimbenik konkurencije i ekološke održivosti. Određivanje i iskorištavanje potencijala za smanjivanje potrošnje energije u našem gospodarstvu svima mora postati prioritet: i onima na strani ponude i onima na strani potražnje. Kada svi ključni igrači toga budu bili svjesni (a zadovoljan sam što je ta svijest očitija), prilike za uspjeh su tu. Ne smijemo zaboraviti da energetska učinkovitost počinje sa svakim pojedincem na mikrorazini: svi možemo doprinijeti na našoj vlastitoj razini. Glavni čimbenici smo svi! ■